

**Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
НАПрН України**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

**«Корпоративне управління
у підприємницьких товариствах
в умовах євроінтеграції»**

*за матеріалами
XXIII Міжнародної
науково-практичної конференції*

«ВАСИЛЬЄВСЬКІ ЧИТАННЯ»

3-4 жовтня 2025 року

м. Івано-Франківськ, 2025

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України
(протокол № 9 від 24.09.2025 року)*

Редакційна колегія:

О. Д. Крупчан – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, радник при дирекції НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Л. В. Сішук – кандидатка юридичних наук, старша дослідниця, завідувачка лабораторії корпоративного права імені академіка Володимира Луця НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

О. І. Зозуляк – докторка юридичних наук, професорка, головна наукова співробітниця лабораторії корпоративного права імені академіка Володимира Луця НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Н. Д. Вінтоняк – кандидатка юридичних наук, старша наукова співробітниця лабораторії корпоративного права імені академіка Володимира Луця НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

О. Р. Ковалишин – кандидат юридичних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник лабораторії корпоративного права імені академіка Володимира Луця НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України.

В 66 Корпоративне управління у підприємницьких товариствах в умовах євроінтеграції [текст]: Збірник наукових праць за матеріалами XXIII Міжнародної науково-практичної конференції «ВАСИЛЬЄВСЬКІ ЧИТАННЯ», присвяченої світлій пам'яті Заслуженої юристки України, докторки юридичних наук, професорки Валентини Антонівни Васильєвої (3-4 жовтня 2025 року, м. Івано-Франківськ) / НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України; за ред. канд. юрид. наук Л. В. Сішук. Івано-Франківськ, 2025. 236 с.

ISBN 978-617-8084-48-6

У збірник включено тези наукових доповідей учасників XXIII Міжнародної науково-практичної конференції «ВАСИЛЬЄВСЬКІ ЧИТАННЯ» на тему «Корпоративне управління у підприємницьких товариствах в умовах євроінтеграції», організованої лабораторією корпоративного права імені академіка Володимира Луця Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України спільно з Навчально-науковим юридичним інститутом Карпатського національного університету імені В. Стефаника та проведеною 3-4 жовтня 2025 року.

Для студентів, магістрів, аспірантів, викладачів, науковців, юристів, адвокатів, суддів та інших практичних працівників, а також всіх зацікавлених осіб.

ISBN 978-617-8084-48-6

© Науково-дослідний Інститут
приватного права і підприємництва
імені акад. Ф.Г. Бурчака НАПрН України, 2025
© Автори, 2025

Євген МІЧУРІН. Криптовалюта як майнове благо та актив корпорації.....	102
Олександр ОВЧЕНКО. Корпоративне управління в командитному товаристві.....	105
Юлія ПАРУТА. Реквізиція корпоративних прав: правове регулювання та судова практика.....	109
Валерія ПОЄДИНОК. Корпоративна сталість як категорія корпоративного права.....	113
Валерій ПОЛЮХОВИЧ. Актуальні питання правового регулювання економічних відносин в умовах євроінтеграції.....	118
Тетяна ПОПОВИЧ. Локальні акти юридичних осіб як запобіжник ризиків в корпоративному управлінні.....	124
Володимир ПРИМАК. Некомерційне товариство як публічно-правовий провайдер соціальної сфери.....	128
Юрій ПУКАВСЬКИЙ. Принцип прозорості в управлінні інститутами спільного інвестування в Україні та ЄС.....	133
Людмила РОМАНОВСЬКА. Недосконалість законодавства у розрізі здійснення закупівель за неконкурентною процедурою.....	139
Ivan ROMASHCHENKO. Conflicts of interest in private companies: a company law perspective from Ukraine and selected European jurisdictions.....	144
Шаді СААД. Передумови диджиталізації корпоративного управління в Україні.....	152
Ліліана СІЩУК. Гіг-контракти: переваги та недоліки.....	157

Юлія ПАРУТА

кандидатка юридичних наук,

доцентка кафедри цивільного права

Навчально-наукового юридичного інституту

Карпатського національного університету ім. В. Стефаника

<https://orcid.org/0000-0001-6260-5329>

РЕКВІЗИЦІЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА СУДОВА ПРАКТИКА

Непорушність права власності закріплена як у вітчизняному законодавстві, так і в міжнародних актах. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року у статті 17 проголошує право кожного володіти майном індивідуально чи спільно з іншими, підкреслюючи, що ніхто не може бути безпідставно позбавлений своєї власності [1]. У ст. 1 Протоколу до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод від 20 березня 1952 року встановлено, що кожна фізична чи юридична особа має право мирно володіти майном, а позбавлення власності можливе лише з мотивів суспільної необхідності та за умов, визначених законом і загальними принципами міжнародного права [2].

Гарантії реалізації та захисту права власності закріплені, також, у національному законодавстві України. Так, стаття 41 Конституції України визначає, що жодна особа не може бути незаконно позбавлена свого майна, а право приватної власності є недоторканим [3]. Аналогічний підхід відображений у статті 321 Цивільного кодексу України, яка закріплює принцип непорушності права власності: ніхто не може бути неправомірно позбавлений цього права чи обмежений у його реалізації [4]. Втім, реалії сьогодення свідчать, що право власності не завжди є абсолютним правом і цілком реальним є можливість примусового відчуження об'єктів права власності поза волею власника.

В уже згадуваних нормативно-правових актах, зокрема в ч. 5 ст. 41 КУ та ч.2 ст. 352 ЦК України, закріплено норми практично однакового змісту, якими визначено, що в умовах воєнного або надзвичайного стану майно може бути примусово відчужене у власника з наступним повним відшкодуванням його вартості. Також, правовим підґрунтям для примусового

відчуження є спеціальні закони, зокрема ЗУ «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану», в якому визначено механізм примусового відчуження майна у юридичних та фізичних осіб для потреб держави в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану [5].

Відповідно до згаданого закону примусове відчуження приватного майна у зв'язку із запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану здійснюється за рішенням військового командування, погодженим відповідно з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, районною, Київською чи Севастопольською міською державною адміністрацією або виконавчим органом відповідної місцевої ради. У місцевостях, де ведуться бойові дії, примусове відчуження приватного майна здійснюється за рішенням військового командування без погодження з вказаними органами.

Отже, примусове відчуження майна може відбуватися за рахунок приватного та комунального майна з подальшою компенсацією його вартості. Рішення про примусове відчуження майна може прийняти виключно військове командування з погодженням/без погодження з органом місцевого самоврядування в залежності від проведення бойових дій на цій території. Вказана дія потребує документального оформлення шляхом складання Акту про примусове відчуження або вилучення майна та проведення відповідної оцінки, згідно з вимогами діючого законодавства України [6, с. 106].

Чималого резонансу в суспільстві набула ситуація пов'язана із реквізицією акцій, емітентами яких є ПАТ «Укрнафта», ПАТ «Укртатнафта», АТ «Мотор Січ», ПрАТ «АвтоКрАЗ», ПрАТ «Запоріжжтрансформатор». 6 листопада 2022 року НКЦПФР ухвалила рішення про забезпечення проведення в системі депозитарного обліку депозитарних операцій щодо примусового відчуження у власність держави акцій вищезазначених юридичних осіб.

З моменту реквізиції цих акцій точаться дискусії стосовно законності та доцільності такого рішення. Відповідні рішення про реквізицію корпоративних прав оскаржувалися у судовому порядку. Відтак Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду розглядаючи справу про реквізицію корпоративних прав зауважив, що право приватної власності не є

абсолютним, адже його здійснення має певні конституційно-правові межі, цим самим підтвердивши законність реквізиції корпоративних прав.

Ще одним питанням, яке було предметом судового розгляду було те чи можуть корпоративні права/акції бути об'єктом примусового відчуження на користь держави. З цього приводу суд приходить до висновку що, акції як іменні цінні папери мають економічну вартість і надають акціонеру комплекс майнових та немайнових прав, тому вони є індивідуально визначеним майном, що може бути об'єктом реквізиції. У свої доводах Суд посилається на європейський досвід у цьому напрямі. Так, поняття «майно» (possessions) у ст. 1 Першого протоколу до Конвенції тлумачиться автономно, і охоплює не лише матеріальні речі, а й нематеріальні активи. Це підтверджено рішеннями ЄСПЛ у справах «Sovtransavto Holding проти України» (2002) та «Shesti Mai Engineering OOD проти Болгарії» (2011).

Позивач оскаржуючи рішення про примусове вилучення корпоративних прав посилається на порушення процедури примусового відчуження акцій, адже Акт про примусове відчуження акцій не був підписаний власником таких акцій. З цього приводу суд зазначає, що Акт про примусове відчуження може бути складений і підписаний уповноваженими особами без участі власника. Окрім того, на думку Суду не впливає на дійсність документа. Підпис власника не є обов'язковим реквізитом, адже законодавство не містить імперативної вимоги, щоб власник або його представник обов'язково підписували акт. Суд пояснює, що ознайомлення з актом — право, а не обов'язок. За ч. 5 ст. 7 Закону «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану», власник не позбавлений можливості ознайомитися з актом, але це потребує його активних дій (наприклад, звернення до військової частини чи органу, що прийняв рішення). Суд зазначив, що Компанія «Літтоп» могла ознайомитися з Актом, звернувшись до військової частини. Тобто право власника реалізується лише у разі його власної ініціативи [7, с.24].

Судова влада і надалі підтверджує законність примусового відчуження акцій на користь держави. Наприклад, 5 червня 2025 року Верховний Суд підтвердив, що примусове вилучення акцій

"Укртатнафти" відбулося на законних підставах — відповідно до рішення військового командування від 6 листопада 2022 р. та положень закону "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану" [8].

Попри те, що висловлювалися думки і за, і проти можливості реквізиції корпоративних прав Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду поставив крапку у цьому питанні на національному рівні.

На сьогодні актуальним питанням залишається порядок компенсації за вилучені акції. На цьому власне і наголошують вітчизняні науковці, зокрема О. Черненко вказує, що положення закону щодо механізму повернення акцій колишнім власникам після завершення війни потребує ретельнішого врегулювання. Це питання, безумовно, стане предметом подальших наукових розвідок.

1. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголошена резолюцією 217А (ІІІ) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

2. Протокол до Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод від 20 березня 1952 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_535.

3. Закон України: Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>.

4. Закон України: Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n1923>.

5. Закон України: Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану № 4765-VI від 17 травня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text>.

6. Черненко О. Примусове відчуження акцій в умовах воєнного стану. Приватне право і підприємництво. № 22. 2023 р. С. 103-109. URL: <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2023/22/15.pdf>.

7. Огляд судової практики Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) Рішення, внесені до ЄДРСР, за липень 2024 року. 41 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Oglyad_KGS_07_2024.pdf.

8. Верховний Суд підтвердив законність примусового відчуження акцій "Укртатнафти" на користь держави. Інтерфакс Україна. Інформаційне агентство. 09.06.2025 р. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/1078569.html>.